

ฟ้อนจ๋องสไบกำเบ้อ

บทร้อง-ทำนอง-ท่ารำ ศักดิ์ ส รัตนชัย

ค้นคว้า-เรียบเรียง อ. จูฑารีย์ ตันสุรัตน์

ความหมายละประวัติความเป็นมา

ฟ้อนจ๋องสไบกำเบ้อ เป็นชุดการแสดงที่ใช้จ๋อง(ร่ม)และสไบ ประกอบการฟ้อนรำได้นำแสดงเผยแพร่ครั้งแรกในรายการศิลปนิพนธ์ที่สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่อง 11 ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 3 จังหวัดลำปาง และในการร่วมขบวนแห่ละคอนเข้ามาเมืองของงานหลวงเวียงละคอนลำปาง ประดิษฐ์ท่ารำโดย นายศักดิ์ รัตนชัย

ลักษณะและวิธีการแสดง

ใช้ผู้แสดงประมาณ 6-8 คน ถือร่มหมุนโบกไปตามจังหวะ และมีการแปรแถวหลายรูปแบบไปตามจังหวะลีลาของเพลง โดยใช้การรำแบบเชิงพื้นบ้านทางเหนือบางตอนมีการฟ้อนเข้าคู่เป็นผีเสื้อ โดยใช้ร่มแทนปีก ใช้สไบแทนหนวด โบกบินอยู่เหนือกลีบเกสรดอกไม้และเปลี่ยนจากกำเบ้อ ไล่โฉบวัดเฉวียนกันไปมา ขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนท่าในการครองสไบ เป็นแบบต่าง ๆ ไปด้วย นิยมแสดงในงานสนุกสนานรื่นเริงทั่วไป

ดนตรี-เพลงประกอบ

เพลงประกอบการฟ้อน ใช้เพลงกำเบ้อลำปาง ซึ่งเป็นเพลงผีเสื้อที่พบจากวงบรรเลงเก่า ๆ ของลำปาง

การแต่งกาย

แต่งกายแบบพื้นเมืองภาคเหนือ ใส่เสื้อคอกลมแขนยาว นุ่งผ้าขึ้นพื้นเมืองคล้องคอด้วยผ้าสไบ

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง

จ้อง (รุ่ม) สไบ

ท่าที่ 1 (ดนตรีสร้อยนำ)

-ท่าเสื่อเล่นทางเดินตามกัน (4จังหวะ)

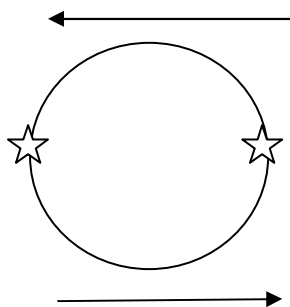
-ท่าเสื่อเล่นทางเดินหมุนรอบตัวเป็นวงกลม (4จังหวะ)

คนแรก เดินถือร่มด้วยมือขวา ตั้งร่มเอนไปทางซ้ายเหนือศีรษะ มือซ้ายจับสไบกางแขนไปด้านข้าง
งอแขนเล็กน้อย กระดกมือที่จับสไบ-ลงเล็กน้อย เอียงศีรษะตามมือ มองคู่รำเดินตามกันมาแล้วยืน
เข้าที่ คนแรกหันหน้าออกนอกเวทีอีกคนหันหลังให้เวที

จังหวะที่ 5 เดินหมุนรอบที่เป็นวงกลม 2 รอบ ยกร่มเปลี่ยนสลับ ขึ้น-ลง

ตามภาพ จังหวะหมุนสุดท้ายหันหน้าออกเวทีทั้งคู่

จุดเปลี่ยนร่มคนหนึ่งยกตั้งขึ้นเหนือศีรษะ อีกคนสหนึ่งหงายร่มห้อยลงใกล้พื้น

ดนตรีท่อน 2

ท่าที่ 2 พักร่ม (1จังหวะ)

ยืนตัวตรงไขว้ขาขัดกันให้เท้าอยู่ด้านหน้า

ปล่อยสไบ จับด้ามร่มสองมือหมุนอยู่ด้านหน้าระดับเอว

งอแขนเล็ก น้อย

ท่าที่ 3 โบกร่มด้านซ้าย-ขวา (4จังหวะ)

3.1 โบกซ้าย

มือซ้าย แบโบกมือไปด้านข้างทางซ้ายมือพร้อม ๆ กัน

มือขวาถือร่มเหนือศีรษะโบกตามไป เอียงศีรษะตามมือ

มือสูงระดับไหล่ดับกกลับไปทางด้านขวา ทำท่าเหมือนเดิม

ทำสลับกัน 4 ครั้ง (ซ้าย-ขวา-ซ้าย-ขวา)

3.2 โบกขวา

โบกกลับไปทางด้านขวา ทำท่าเหมือนเดิมสลับกัน 4 ครั้ง(ซ้าย-ขวา-ซ้าย-ขวา)

ท่าที่ 4 พักร่ม (ท่าท่าเหมือนท่าที่ 2)

ท่าที่ 5 ห่อร่ม 4 ด้าน (5จังหวะ)

ด้านที่ 1 มือขวาถือร่มหมุนอยู่ด้านหน้าระดับเอว(1จังหวะ) แล้วดันร่มออกห่างตัวเล็กน้อยถึงร่มกลับพร้อมกับใช้มือซ้ายรื้อม้วนมือเหนือร่ม 1 ครั้ง

ด้านที่ 2 มือขวาโบกร่มวาดไปข้างหน้า (1จังหวะ) นำขึ้นมาวางไว้บนไหล่ซ้าย

ด้านที่ 3 ใช้มือทั้งสองโบกร่มมาไว้ทางด้านข้างซ้าย แล้วรื้อม้วนมือซ้าย เหนือร่ม 1 ครั้ง

ด้านที่ 4 ใช้มือทั้งสองโบกร่มมาด้านข้างขวามือ รื้อม้วนมือซ้ายเหนือร่ม (1จังหวะ) 1 ครั้ง

ท่าที่ 6 เชิญร่มหมุนกลิ้งอ้อมหลัง (6 จังหวะ)

6.1 ย่อตัวบิดสะโพกไปด้านขวา มือขวาถือร่มห้อยลง หมุนอยู่กับที่ 1 จังหวะ หายมือซ้ายมาเชิญ ร่ม ผ่านหน้าไปไว้ด้านซ้าย มือขวาหมุนร่มตามมาด้วย

6.2 มือซ้ายเหินบไว้ข้างเอว มือขวาหมุนรอบร่มกลิ้งผ่านอ้อมศีรษะด้านหลังแล้ววนกลับมา ข้างหน้าอีก 2 จังหวะ

6.3 เชิญร่มเปลี่ยนมาไว้ด้านซ้าย เปลี่ยนมือซ้ายถือร่ม หมุนตัวหันหน้าออกเวทีทั้งหมด 3 จังหวะ

ท่าที่ 7 กลิ้งร่มขึ้นบ่า (6 จังหวะ)

มือซ้ายถือร่มหมุน ก้มตัวลงใช้มือขวาเหยียบแขนตรงไปรับร่ม หมุนไต่จากข้อมือขวาไป จนถึงไหล่ ค่อย ๆ หมุนตัวหันหน้ามาหน้าเวที ทั้งหมด 1 จังหวะ บิดลำตัวหันหน้าไปหลังเวที แขนขวาเหยียดครกว่ามือเหยียดตรง หันหลังหน้าเวทีทั้งหมด 2 จังหวะ แล้วหยุดหมุนร่มอีก 2 จังหวะ

ท่าที่ 8 บิดสไบม้วนอายุ (2 จังหวะ)พร้อมกับมือขวาจับสไบพลิกบิดให้หันเข้าหาข้างแก้มซ้าย
เอียงศีรษะด้านขวาเขยิบเป็นจังหวะ หมุนรอบตัวเองจากซ้ายไปขวา

ท่าที่ 10 ท่าท่าเหมือนท่าที่ 2

ท่าที่ 11 นั่งเหยียดเท้าสาวมือ

-หันหน้าเข้าหากัน

-หันหน้าออกจากกัน

ท่าที่ 12 คลานเข้าลูกขึ้นยืน (1 จังหวะ)

คนแรก ใช้มือทั้งสองจับร่มหมุนหันออกด้านหน้าเวที

คนหลัง หมุนร่มกลับหลังหัน โดยการคุกเข่าซ้ายนั่งบนส้นเท้า หันด้านข้างให้กันหมุนร่มลูกขึ้นยืน พร้อมกันทั้งคู่

ท่าที่ 13 โบกซ้าย-ขวา (4 จังหวะ)

หันหน้าเข้ากัน มือซ้ายจับสไบโบกเหมือนท่าที่ 2 ค่อย ๆ เขยิบเท้าเข้าหากันเป็นจังหวะ

ท่าที่ 14 เดินปิก(กางปิก) เล่นหวด (7 จังหวะ)

ทั้งคู่หันหน้าเข้าหากัน ให้ฝ่ามือหันเข้าหาตัวระดับอก ซ้อนมือทั้งสองจับสไบไปที่คอ ไม่ติดกัน แล้วยกสไบวนขึ้น-ลงสลับกัน 4 ครั้งลอยหน้าลอยตาตามด้วย (ฮายสไบ) ทั้งหมด 3 จังหวะ

เมื่อทั้งคู่ยืนซ้อนกันหันหน้าออกเวทีแล้ว เดินไปด้ายนซ้ายมือทั้งคู่ โดยการก้าวเท้าซ้าย ก้าวเท้าขวาไขว้ไปหน้าเท้าซ้าย พร้อมกับย่อตัวลง แล้วเปลี่ยนเดินไปทางขวาอีกครั้งทำมือเหมือนเดิม

บิดพลิกม้วนสไบออก(ม้วนฮายสไบ)ให้หลังมือบิดมาอยู่ข้างแก้ม เอียงหน้าตามมือ หมุนตัวออกหน้าเวที(ทำเป็นหวดผีเสื้อ)

เมื่อเสร็จ แล้วคนที่อยู่ข้างหน้าหน้าม้วนฮายสไบกลับรับม้วนคืนสลับให้อีกคนทำบ้างเปลี่ยนกันเป็นหวด เริ่มจากการรับ-ส่งม้วนจนจบ ขณะส่งม้วนให้เพื่อนให้ห้อยม้วนลง และหมุนม้วนไปด้วย

ท่าที่ 15 พักร่ม (1จังหวะ)

ท่าท่าเหมือนท่าที่ 2

ท่าที่16 หอนสไบ

หันหน้าไปด้านขวามือทั้งคู่ มือทั้งสองจับร่มหมุนแล้วนั่งลงบนส้นเท้า มือซ้ายแบเหน็บไว้ข้างลำตัว 1 จังหวะ โยนสไบขึ้นแล้วก้มตัวพ้อนม้วนมือทั้งสองเหนือปลายเท้า 2 จังหวะ